

אודות עבודותיה של נעמי טנהאוזר בתערוכת שיבולת

יניב שפירא

אחת מנקודות המוצא לעבודותיה החדשות של נעמי טנהאוזר היא ביוגרפיה אישית. בתשתית זיכרון ילדות רחוק – מסיבת סיום בבית הספר היסודי שבה העלתה כיתתה את ההצגה "מגילת רות". "היינו שלוש ילדות בשם נעמי בכיתה" היא מספרת, "שתי הנעמיות האחרות רצו לשחק את הדמות של נעמי. אני ידעתי שלא אקבל תפקיד רציני בהצגה, אבל אם הברירה הייתה בידי היית בוחרת דווקא בדמות של רות, שהייתה בעיני הרבה יותר צעירה ומושכת. בסופו של עניין, יחד עם עוד ילדים אשר לא נמצא עבורם תפקיד הולם, הייתי שיבולת".

עתה, כאישה בוגרת ואם לילדים, מאמצת טנהאוזר את "מגילת רות" ליצירתה מתוך תודעה היסטורית. האחוה הנשית הנרקמת בסיפור המקראי משמשת לה מצע לעיסוק בשאלות של שייכות לאומית ומעורבות חברתית, אלטרנטיבה לתהום הפעורה עדיין בין העמים. השדה, על משמעויותיו הסימבוליות כסמל לפוריות, מחזוריות והגעה לבשלות⁽¹⁾, משמש כתשתית לעיסוקה בשאלות של מגדר.

נושא סדרת ציוריה הנוכחית של טנהאוזר הוא נערות יהודיות ופולטיניויות מופיעות לרוב כשהן בלבוש באחיד של בית הספר, בדרכן הביתה. טנהאוזר מפקיעה אותן מסיבתן הטבעית – רחובות העיר וסמטאות הכפר – ומציבה אותן בשדה הפתוח, על רקע ים השיבולים. כך מתאפשר לה לטשטש את הזהות המנטאלית-תרבותית המפרידה בין שתי החברות ולהבליט את זהותן הפרטית כנערות, את החיוניות המשותפת להן, את הבעות הפנים ומחוות הגוף. ציוריה של טנהאוזר טעוני הקשרים ומשמעותיות. אלו באים לידי ביטוי גם בטכסטים המלווים קטלוג זה. עם זאת מתבקש להצביע על ציוריה דווקא כציורים, שאלו העומדים בזכות עצמם והמבקשים בידול מכל משמעות ערכית. ביטוי לתחושות ורגשות המבקשים צורה בחומר.

מבט פרספקטיבי על סדרת הציורים הנוכחית מחדד אתה מתח הנוצר בין הביטוי הפיגורטיבי לזה המופשט. בעבודותיה המוקדמות ניכרת הקפדה על בניית הדמות – בגדי הנשים, תנוחת הגוף, מבנה הנשים וכוחו של המבט. ביטויים אלה נכרים בצבעוניות העזה, בהק[דה על הצלליות ובקומפוזיציה. עבודותיה המאוחרות יותר כבר נוטות בהדרגה להפשטה, משטחי הצבע גדלים, הגוונים מתעמעמים והופכים פסטליים ומצע הרקע תופס מקום נכבד יותר. בהקשרי ההפשטה מעניין להצביע על הדמיון בין "גיבורות" הציור של טנהאוזר – דמות הנערה ודימוי השיבולת. בציורים שיבולים 1 ו-2 ממלאות השיבולים את הבד והופכות לדימוי מרכזי. בציור ילדה, דיוקן גדול מס. 2 מופיע דיוקן הילדה על רקע לבן מסמא בעוד שצבע שערותיה המסתלסלות הוא כצבע השיבולים, עד כי לרגע נדמה כי הן שלובות בו. בציור ילדה, דיוקן גדול מס. 1 כבר מתמזגים

הדימוי והרקע כמעט לחלוטין.

ההפשטה בציור של טנהאוזר מקבלת יתר תוקף במחזור הציורים ספירת העומר. השדה מתואר בהם הוא ללא דמות אנוש והפתרונות הציוריים מבוססים על משטחי צבע יותר מאשר על תיאורים ריאליסטיים. במקרה שלפנינו ניכרים ההבדלים בין הציורים בעלי הפורמט האחיד בעיקר בגווני הביניים של הירוקים, החומים והצהובים. מופשט הנוטה למייצג של תחושה יותר מאשר של מקום. ספירת העומר מאופיינת בשינויים החלים בציר הזמן. טנהאוזר מציינת את ההחלטה לצאת לשדה ברצונה "לחיות את ההווה, את ההשתנות החלה בחיטה, השתנות הדורשת ממני התמודדות עם מצב של שינוי". היא חרגה במהלך זה ממנהגה לצייר מתוך צילומים ויצאה לצייר בשדה הפתוח. החוויה הבלתי אמצעית של הימצאות לבד בטבע – שכמוה הזדהות עם מושאי ציוריה, הנערות – חשפה אותה לרגשות השבירות והפגיעות אותן היא מייחסת להן. במכלול הציור הטנהאוזרי מתקיימים ציורי ספירת העומר כישות עצמאית, בהם גלום הסיפור כולו.

1. ראו: יעקב באכט **סמלי אשה**, תל אביב, תשי"ט עמ' רכ"ב

מתוך קטלוג תערוכת "שיבולת", משכן לאמנות ע"ש חיים אתר, עין חרוד, מרץ 2006